

Citaten uit:

De Zoom van het Gooi

Met een voorrede van den Commissaris der Koningin in Utrecht, jhr. Mr. dr. L.H.N. Bosch van Rosenthal

Geïllustreerd met 59 tekeningen door Toon de Jong, kunstenaar te Laren (N.H.)

Door: Dr. Henri Polak

Maartensdijk I: vooraf

Wij [...] bewandelen den straatweg, die sinds eenige jaren vermaardheid heeft gekregen, wegens den strijd om den tol, dien Maartensdijk er heft, een strijd, waarin zich eenige niet onvermakelijke episoden hebben voorgedaan, namelijk toen vele automobilisten dachten, door blokkades en bestormingen althans de meest gehate tolleren, die drukke verkeerswegen versperden, uit den weg te kunnen ruimen. Later, als wij Maartensdijk zelf en vooral Muiden bezoeken, zal daaromtrent iets meer aan den dag komen.

Groenekan en Blauwkapel

Nu zetten wij alle gedachten aan belligerente gebeurtenissen uit ons hoofd en leggen vlug de niet vele kilometers af, die ons scheiden van Groenekan, dat zelf nooit zeer belangrijk is geweest en het thans minder is dan ooit, nu men aan de overzijde van het vaartje door middel van lintbebouwing de wereld heeft dichtgetimmerd, evenals op andere plaatsen langs dezen weg, zoodat langzamerhand de fraaie uitzichten, die men vandaar genoot, aan het oog worden onttrokken. De omgeving, vooral in oostelijke richting, is echter fraai genoeg. [...]

Nauwelijks hebben wij Groenekan, waar niets ons heeft geboeid, achter den rug, of wij hebben het fort Blauwkapel vóór ons liggen. Eigenlijk is het geen fort, doch een vesting, een ommuurd dorpje, Naarden in zakformaat. Maar hoe mooi en aantrekkelijk is het! Wie het niet heeft gezien, zou niet gelooven hoe bekoorlijk dit groepje huizen, onder welke sommige oud en niet alledaagsch, is, zooals het daar ligt, gegroepeerd om een vaartje, in een krans van wallen en bastions — een ware idylle. De door en om de bolwerken slingerende smalle weg, met zijn hoog opgaand geboomte, is eveneens een stukje heerlijkheid, vooral als in den zomer de breede vestinggracht vol is van bloeiende waterplanten en de groene taluds der vestingwerken oprijzen uit een bloemenmassa van waterlelie, plomp, zwanebloem, pijlkruid, waterviolier, kikkerbeet en wat het lieve Hollandsche waterland alzoo meer aan onvergelykelijke flora bezit.

Terug nu. Weer Groenekan en Persyn. Verder nog en daar ligt Maartensdijk, welks fraaien toren wij reeds lang in het oog hebben gehad.

Maartensdijk II: de tol

Vóór ons zien wij een mooi oud gebouw, allervriendelijkst gelegen. Maar wij kunnen het niet bereiken, want een geduchte ijzeren slagboom verspert ons den weg - neen, een geheel samenstel van zulke boomen, dat den geheelen driesprong beheerscht. Het is de befaamde tol, of liever één van de beide tollen op dezen weg (de andere bevindt zich vlak bij Utrecht), die van den automobilist elk 20 cents vorderen, zoodat een rit Hilversum - Utrecht en terug hem op 80 cents komt te staan. De provincie Utrecht wilde den weg overnemen, doch Maartensdijk verlangde een te groote afkoopsom en de transactie sprong af. Zwermen automobilisten blokkeerden en bestormden het obstakel, dat echter alle aanvallen doorstond.

Nog altijd wordt er tol geheven. Men kan zelfs van Hilversum uit het dorp met bereiken zonder cijns te betalen. Erkend moet worden, dat Maartensdijk den weg heeft verbeterd, waar mogelijk verbreed en van fietspaden voorzien en dat het ook een behoorlijke brug bij den Nieuwen Wetering heeft gebouwd. Maar talrijk zijn de automobilisten, die liever den omweg over Laren, Soestdijk en Bilthoven maken, dan den verbeterden weg te gebruiken, zoodat de inkomsten uit de tolheffing wel eene aanmerkelijke vermindering zullen hebben ondergaan. [...]

Maartensdijk III: de A27

Overigens dreigt Maartensdijk een ernstig gevaar. Op het Rijkswegenplan komt namelijk een weg Laren—Utrecht voor. Het is nog onzeker, of hij zal worden aangelegd. Zoo ja, dan zal hij langs Hilversum loopen en Maartensdijk kruisen, in welk geval van den bestaanden weg nagenoeg geen gebruik meer zal worden gemaakt en de opbrengst der tollen tot weinig meer dan nul zal dalen. Het is echter te hopen, dat de genoemde weg niet worde tot stand gebracht. Want hij zou veel natuurschoon vernietigen, tot nog grooter verlies door mogelijk geworden bebouwing van thans vrijwel onbereikbare schoone streken leiden, de kom van het mooie Maartensdijk ernstig schenden en het aantrekkelijke landschap zeer schaden door de talrijke viaducten, die hij met zich zou brengen. Moge dus alsnog een oplossing gevonden worden, die alle bij de zaak betrokkenen bevredigt en de mooie streek ongemoeid laat.

Maartensdijk IV: het raadhuis

Als wij er in zijn geslaagd de barrières te doorkruisen, bevinden wij ons voor den zetel van Maartensdijks vroedschap. De Rijk spreekt van „*het in 1891 gerestaureerde, sierlijk Oud-Hollandsche raadhuis*” en zegt dan geen woord te veel. Er is ook na 1891 nog aan gewerkt en het resultaat der uitgevoerde herstellingen

is wel zeer verblijdend. Dit raadhuis is een juweel, een kostelijk legaat, dat het voorgeslacht ons heeft nagelaten en dat het nageslacht gelukkiglijk in eere gehouden, gekoesterd, bewaard en met hernieuwde schoonheid begiftigd heeft.

Hoe groot moet toch in het verleden de burger trots bij de inwoners van een destijds toch wel klein dorp zijn geweest, die hun er toe bracht de middelen te verschaffen tot de stichting van zulk een fraai gebouw - en hoe merkwaardig hun schoonheidszin. Hoe gelukkig ook, dat hunne afstammelingen dit op treffende wijze hebben gewaardeerd, hun voorbeeld hebben gevolgd en het oude raadhuis nieuw leven hebben geschonken.

Zooals het daar ligt, in stemmigen eenvoud, aan zijn mooie voorpleintje, is het een pronkstukje, als een oud, welverzorgd en gekoesterd meubel, veredeld door den glans der jaren, dat geslacht na geslacht in de familie is geweest en met piëteit en liefde behandeld wordt. Eigenlijk is het geheele dorp zoo. De verspreide bebouwing, waaronder nog vrij vele mooie oude hoven en huizen, langs den dorpsweg, met veel geboomte en tal van ouderwetsche tuinen, draagt een rustig en waardig karakter. Dit geldt ook voor de fraaie Hervormde Kerk met haar slanken toren.

Een wandeling door het dorp is een vrijwel onvermengd genot, want er is niet zeer veel nieuwe bouwerij en zij is ook niet opdringerig en hinderlijk — en het einde van de wandeling brengt een ware verrassing, want als men het dorp achter den rug heeft, bevindt men zich onmiddellijk in woudgebied, dat zich naar alle kanten uitstrekt en waarvan de prachtige bosschen van het oude Eyckenstein, thans bezit van de Vereeniging Het Utrechtsch Landschap, het begin vormen. [...]

Naar Hollandsche Rading

De weg leidt naar De Vuursche, naar Soestdijk, naar Bilthoven en Den Dolder, naar Kievitsdal, Prins Hendriksoord, Pijnenburg en andere heerlijke streken. De verleiding, om er heen te trekken en rond te dwalen, is groot. Maar dit zou ons al te ver van de Vecht en de Plassen voeren. Wij keeren dus op onze schreden terug, doorloopen nogmaals Maartensdijk - men kan het vele malen doen en telkens even veel genieten — bidden vurig, dat het plan van Waterstaat, om een volslagen overbodigen weg met ettelijke viaducten te maken van Laren naar Utrecht, dwars door dit zalige gebied en dwars door het dorp, niet tot uitvoering moge komen en bereiken ons uitgangspunt, het raadhuis, alwaar wij nu rechtsaf gaan, naar de Hollandsche Rading, de grens tusschen Utrecht en Noord-Holland. Bij het Café de Rading slaan wij linksaf en volgen den ons reeds bekenden weg, langs welchen wij weder Loosdrecht en het plassenland bereiken, om het opnieuw te betreden, met het doel een kijkje nemen in hetgeen er in, op en om de wateren tiert en leeft, groeit en bloeit. [...]

Westbroek

Van Westbroek zou men eenige historische bijzonderheden kunnen mededeelen, die, zooals alom in deze streken, neerkomen op relazen van de eindelooze vecht-, moord-, roof- en brandpartijen, met welke de Stichtschen en de Hollanders zich gedurende een lange reeks van jaren in hunne vrije uren onledig hielden; en verder kan gewag worden gemaakt van de zeer geschonden Hervormde Kerk met haar zeer ouden, stoeren toren, alsmede van de wel typische bouwwijze van sommige der oudste hoeven. Overigens valt er van zulken aard niets te bekennen.

Naar Eyckenstein en Pijnenburg

Tot vóór weinige jaren was het een smalle klinkerweg, van mooi geboomte voorzien, die langs Pijnenburg, Prins Hendrik-Oord en andere buitenverblijven, door een prachtige streek, via Bilthoven naar De Bilt en zoo naar Utrecht voerde. Bij een der beide smalle bruggetjes over de Grift splitste zich de weg en voerde een tak langs de Vuursche en Eyckestein naar Maartensdijk. Het was een buitengewoon mooie route, doch zij was voor het tegenwoordige verkeer veel te smal geworden. De Provincie nam den weg over en herschiep hem, thans nog slechts tot Bilthoven, in een modernen betonweg. Gewoonlijk gaat zulk een verandering met aanzienlijke verwoestingen gepaard. Hier geschiedde dit echter niet. De oude weg, met zijn boomen, bleef behouden en in een rijwielpad herschapen. De nieuwe weg, die er naast kwam te liggen, werd gelegd door een uitlooper van de bosschen van Pijnenburg en kreeg aldus het aanzien van een ouden weg, met prachtig geboomte afgezet. Ook verder werd het tracé, zoo gekozen, dat geen oude schoonheid werd verwoest en nieuwe werd geschapen. [...]